

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

36. SZÁM

2020 OKTÓBER-DECEMBER

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK: negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor

A kuratórium tagjai: Küzmös Csaba

Lakó Antal

Vajó Sándor

Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

HONLAP: www.sirokialapitvany.hu

ADÓSZÁMUNK: 188044861-1-15

Tisztelt Madárbarát

A 36. szám beköszöntőjét olvassa kedves Madárbarát. Az évenkénti 4 szám megjelenésével számolva, a 9. évi negyedik szám kerül most az olvasó elé. 2021-ben tehát a 10. évfolyamba lép szerény kis lapunk.

A következő évben is lesz miről írunk, hiszen Siroki Zoltán életműve is lehetővé teszi cikkeinek folyamatos közlését, illetve a hazai tenyésztők tenyészsikereiben sincs hiány. Sajnos nem minden tenyésztő hajlandó ezeket a sikereket megosztani a nagyközönséggel. Nem vagyunk egyformák, természetesen elfogadjuk ezt is. Nem értjük teljesen a motivációkat, de nem tudunk mást, mint elfogadni. Ha a legnagyobb tenyésztők, Siroki Zoltántól Diószeghy Sándoron át Péter Gézáig, Gálos Istvánig hasonlóan gondolták volna ezt, a hazai avikultúra sem tartana ott, ahol ma tart.

A Siroki-díjjal is kitüntetett, nemrégiben elhunyt barátunk, Lipták József mondta: mit ér az a tudás, amit nem osztunk meg mással? Ha számít a mi véleményünk ebben: semmit! Mit ér az az öröm, amit nem oszthatunk meg mással? Keveset.

Az ilyen irányú kudarcaink mellett különösen örömteli, amikor egy komoly tenyésztő az első megkeresésre a segítségünkre van. Így történt e számunk szerzőjének esetében is, hiszen Nemes Imre, gyulai vízi szárnyas tenyésztő 2018-as cikke után másodjára is tollat ragadott kérésünkre, és egy igazán ritka szárnyas, a maori bukóréce első hazai tenyésztéséről írt egy igen alapos beszámolót. Köszönjük neki!

És köszönjük mindazoknak is, akik Siroki Zoltánhoz és Lipták Józsefhez hasonlóan vélekednek a megszerzett tudás és tapasztalat átadásáról. Köszönjük nekik!

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL

36. RÉSZ

Rovar- és gyümölcssevő madarak (lágyevők) tartása és tenyésztése

A rovar- és gyümölcssevő madarak tartása sokkal nagyobb szakértelmet és türelmet kíván a madárkedvelőtől, mint a magevők gondozása. Táplálásukhoz szükséges lágyeledel összeállítása és elkészítése több időt vesz igénybe. A nedves táplálék, különösen nagy melegben, hamar megromlik, tehát naponta többször is megújítandó. Ezenkívül nagy gondot kell fordítani a kalicka vagy volier tisztántartására is. A lágyevők sokat piszkítanak. Ürülékük (különösen a gyümölcssevőké) híg, ami miatt a kalicka fenekére tett homokot gyakran kell cserélni; de ennél jobb, ha az aljzatot újságpapírral borítjuk be. Az naponta cserélhető. A lágyevők kondícióját gyakran kell ellenőriznünk. Ezzel nem akarom azt állítani, hogy a lágyevők kényesebbek volnának, mint a magevők. Közöttük is akadnak bőven nem kényes, ellenálló fajok, melyek tartása nem jelent problémát. A szakszerű gondozásuk elengedhetetlen. Éppen ezért kezdő madárkedvelőknek nem ajánljuk, hogy a kényesebb lágyevőkkel próbálkozzanak, hanem a könnyebben kezelhető, igénytelen fajokon szerezzenek először tapasztalatokat.

Milyen legyen egy lágyevő kalickája?

Magában tartott madár részére nagyon megfelel az ún. ládikalicka, melynek csak az eleje van dróttal bevonva. A kalicka teteje minden esetben leemelhető legyen, és vonjuk be vászonnal, vagy valamilyen más puha szövettel. A hazai lágyevőink nagy része vonuló, de ilyen akad az egzotikusak között is, sőt a pintyfélék között is találunk ilyeneket (pl. pápapinty). Ezek a vonulás idejében éjjel állandó mozgásban vannak, felfelé repülnek. Ennek következtében fejüket annyira megsérthetik, hogy el is pusztulhatnak. Persze csinálhatunk kalickát drótból is, de ennek teteje is puha anyagból legyen!

A kalicka nagyságára vonatkozóan vannak általában elfogadott méretek. Minél nagyobb egy kalicka, annál jobb. Egy vörösbegy nagyságú madár részére 60 x 40 x 40 cm, rigó nagyságú részére 80 x 50 x 40 cm méreteket javasolják. Hosszúfarkú madarak részére természetesen nagyobb legyen a kalicka. A madár kicsinysége nem mindig jelenti azt, hogy a legkisebb méretűben tartható.

(folytatjuk)

Madárbarátok Tájékoztatója 2. 1983

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL

41. RÉSZ

A maori cigány réce (*Aythya novaeseelandiae*) első hazai tenyésztése

A faj magyar elnevezése nem igazán szerencsés, sőt eléggé megtévesztő, mert ez a réce nem a „valódi” cigányréccékkal (*Aythya nyroca*, *A. australis*, *A. innotata*) áll a legközelebbi rokonságban, hanem az Euráziában is honos kontyos récével (*Aythya fuligula*).

Gyakorlatilag el lehet mondani, hogy a kontyos réce konty nélküli, sötét színezetű megfelelője az új-zélandi kontinensen. Testalkatában, megjelenésében, viselkedésében, életmódjában szinte teljesen megegyezik vele. Sokkal találóbbak lennének a magyar nyelvben a „maori réce” vagy még inkább a „maori kontyos réce” vagy „maori bukó réce” elnevezések, melyek az új-zélandi őslakosokra használt maori szóból eredeztethetők lennének, és mellőznék a cigányréccékkal feltételezett közeli rokonságot. Előbbi elnevezés viszont már foglalt a magyar taxonómiában, hiszen a maori réce magyar nevet a szintén Új-Zélandon honos és veszélyeztetett *Anas chlorotis* récefaj már megkapta. Egyébként más nyelvterületen is a kontyos récére utaló elnevezéseket találunk, úgymint az angolban 'New Zealand scaup' (új-zélandi kontyos réce), németül 'Neuseeland-Tauchente' (új-zélandi bukóréce), vagy hollandul 'Nieuw-Zeelandse toppereend' (új-zélandi kontyos réce).

Cikkem további részében a maori bukó réce elnevezést használom a hivatalos magyar név helyett.

Élőhelye: Új-Zéland. 2009-ben a teljes populációját 5.000-10.000 egyedre becsülték. A hím és a tojó egész éven át különbözően néznek ki. A gácsérok tollazata sötétebb barna (a háton szinte fekete), szemük sárga, míg a tojók szeme barna. Testhossz: 40-46 cm. Szárnyfesztávolság: 60-64 cm. Testsúly: gácsér 700 g, tojó 600 g.

A maori kontyos récék nagyon aktív, békés és szociális bukórécék. Nem túl hangosak. A gácsér élesebb, de mégis folytott „vhi-vhivhi-vhiú” hangot hallat, míg a tojó rövid, mormogó hangot ad, vagy néha „errrr” hanghoz hasonlóan kiált, főleg veszély esetén. Összességében elmondható, hogy a récék abszolút csendesek, a fentebb leírt hangokat elég ritkán hallatják.

Könnyen tarthatók egyedi volierben vagy társas madárkertben is. Amennyiben a tavat fagymentesen tudjuk tartani, úgy ezek a récék abszolút télállóak.

2008. január 6. volt, amikor is a tenyésztő kollégáimmal Bajorország mindenki számára legismertebb börzéjét, a Straubing városában található tradicionálisan vízkereszt idején megrendezett kisállatvásárt felkerestük. Nem csak a fajok gazdagsága, hanem azok száma is figyelemre méltó volt ezen a börzén. Igazán új fajt nem akartam magamnak vásárolni, csupán a hiányzó partnereket szerettem volna kiegészíteni, illetve néhány egyedet szerettem volna vérfrissítésként beszerezni ezen a börzén. Amikor éppen a sorok között úton voltam, az egyik ketrecben egy ritka, azelőtt a börzén még sohasem látott, récefaj tűnt fel. Némi vizsgálódás után megállapítottam, hogy a ketrecben ülő, fényes tollazatú, kompakt kacsák csak maori bukó récék lehetnek. A tulajdonosuk megerősítette a feltételezésemet. Amennyiben ezen a börzén szép madarakhoz akartunk jutni, akkor bizony nem lehetett sokáig habozni, mert a díszszárnyasok iránti érdeklődés mindig óriási volt ezen a piacon.

Tulajdonképpen bukórécét nem szerettem volna vásárolni, mivel a mesterséges medencéim átlagos mélysége nem túl nagy, mindössze 50 cm, így tartottam attól, hogy ezek a tavacskák a bukórécék tartására és tenyésztésére nem igazán alkalmasak. De mivel a felkínált madarak nagyon tetszetősek és árban is kedvezőek voltak, végül csak úgy döntöttem, hogy vásárolok egy párat ebből az érdekes madárból. Az egyik kollégát szintén elbűvölték a madarak, így neki is sikerült az utolsó párat megvásárolnia belőlük. Így hát mindketten egy-egy pár igazi ritkasággal tértünk haza Magyarországra. Véleményem szerint ezek voltak az első maori bukórécék, amelyek Magyarországon új otthonra találtak.

Hazaérkezésünkkor az idő elég kegyes volt, így az új jövevényeket a tenyészmadaraim telelőmedencéjére engedtem. Aggodalmaim megalapozatlannak tűntek: a pár láthatóan remekül érezte magát és a nem túl mély vízben is kitűnően tudtak búvárkodni. Az időjárás később komorabbra fordult, jóval hidegebb lett, éjjelenként a hőmérséklet -10 és -12 C fok közé süllyedt. Új-zélandi származásuk ellenére jól viselték a zord időjárást, vidáman úszkáltak a jégtömbök között, és továbbra is általános aktivitást mutattak.

Takarmányként granulált víziszárnyas tápot, búzát, kevés kukoricát és Hobby Plus víziszárnyas úszótápot kaptak. Amikor az úszótápot a vízre szórtam, mindig a maori bukórécék voltak az elsők, amelyek az úszó golyócskákat nagy étvággal fogyasztani kezdték.

Amikor a napok elkezdek hosszabbodni és a hőmérséklet is elkezdett emelkedni, a récéknél már néhány udvarlási kísérletet is megfigyelhettem. Mint ahogy a legtöbb bukórécénél, a maori bukórécénél is igen kevés udvarlási rituálét lehet felfedezni. A gácsér halk, többtagú rövid füttyén és néhány fejmozdulatán kívül alig volt tőle más látható vagy hallható. Az első évben tulajdonképpen nem is számítottam szaporodási aktivitásra, mivel az állatokat túl fiatalnak tartottam ahhoz, illetve a volierem egy kicsit zsúfolt is volt. Legnagyobb meglepetésemre a tojó hasa május végén igencsak megereszkedett.

Rögtön tudtam, hogy az első tojás nem sokáig várat magára. Így is történt. Néhány napon belül megtaláltam az első tojást egy, a tótól kb. 2 m távolságban közvetlenül a kerítés mellett felállított, egyszerű sáterszerű kunyhóban.

A kunyhónak nem volt szilárd aljzata. Már kora tavasszal fellazítottam alatta a talajt és egy kis fészekmélyedést is képeztem benne, majd fészekanyagként egy kis szalmát és szénát szórtam bele. Sokan készítenek a hasonló fészekalkalmatosságoknak valamilyen kemény anyagból ajzatot is. Meglátásom szerint, ha a talajviszonyok megengedik, akkor sokkal előnyösebb a fellazított föld, hiszen természetes, így például biztosítja a megfelelő mikroklimát a fészekben mind a tojásrakás, mind a költés alatt, valamint elkerülhető az is, hogy a tojó a tojást a kemény aljzatra rakja, amely a tojások sérüléséhez is vezethet. Érdekes az ilyen fészkelőhelyek köré növényeket, mint pl. sásliliom, örökzöld fű, sás, csalán, ültetni, amelyek nemcsak árnyékot biztosítanak, hanem a tojó részére biztonságot jelentő takarást is. Ezek a növények elég korán kihajtanak és gyorsan nőnek.

A tojásrakás alatt a madarak nagyon bizalmasak voltak. A tojónak mindig dobtam egy csigát vagy lisztkukacot a tó szélére, melyet jó étvággal fogyasztott el. Később, valahányszor meglátott, rögtön arra a helyre úszott, ahonnan ezeket finomságokat kapta. Természetesen én sem álltam meg, hogy ne adjak neki valami finomat. Az első tojást további 6 követte. Nagyon elégedett voltam, amikor a tojó kotlani is elkezdett.

Bő egy hét után meglámpáztam a tojásokat, mert nagyon kíváncsi voltam, hogy hány termékeny van közöttük. A kezdeti örömöm hamar odalett, amikor kiderült, hogy csak 3 fias van közöttük. Az üres tojásokat nem mertem eltávolítani, mert féltem attól, hogy ezt a tojó rossz néven veszi és a teljes fészket otthagya.

Amúgy is feltett szándékom volt a tojásokat a tojóval kikeltetni és a fiókákat a tojóval felneveltetni, mivel a természetes költés és nevelés híve vagyok. 28 napos kotlás után kikelt a 3 kiskacsa. A tojóval együtt egy volierben helyeztem el őket. A kicsik nagyon ügyetlenül mozogtak, kettő nagyon gyenge volt közülük. Sajnos néhány nap múlva a két gyengébbik fióka el is pusztult, a megmaradt egy fiókát végül egy nevelőboksza vörösvállú réce (*Callonetta leucophrys*) fiókákkal társítottam. Sajnálatos módon ez a fióka is csak 3 hétig élt. Habár szomorú voltam amiatt, hogy minden fióka elpusztult, de mégsem vesztettem el a lelkesedésemet e faj iránt. A szakirodalomban gyakran lehet olvasni és a tenyésztőktől is gyakran lehet hallani, hogy az egyik vagy a másik faj az első évben ugyan rak tojásokat, de azok mégis terméketlenek maradnak. Az én madaraimnak mindenesetre sikerült már az első évben egy rendes fészekaljat rakni és a termékeny tojásokat kiköltetni. Így hát nagy reményekkel vártam a második évet.

2009-ben a pár jóval hamarabb kezdte meg a tojásrakást. Már április 21-én 6 tojás volt az előző évi kunyhóban. Ezen a napon a tojó el is kezdte a költését. A gácsér őrt állt, kisebb nagyobb sikerrel megpróbálta a fészek közelébe merészkedőket távol tartani. Amikor a tojó a fészket költési szünetekben elhagyta, akkor a tojásokat fészekanyaggal gondosan betakarta. A maori bukóréce fészke jóval kevesebb pehelytollat tartalmazott, mint azt az úszórécéknél megszoktam. Máskülönben a pár a tojásrakás alatt nagyon nyugodtan viselkedett, más fajokkal szemben mindig békések voltak, sohasem próbáltak meg torzsalkodást kezdeményezni. Egy hét költés után meg tudtam lámpázni a tojásokat és legnagyobb meglepetésemre az összes termékeny volt! Éppen ebben az időben kezdeték meg a tojásrakást a kolléga madarai is, így lehetőségem volt a tojók tojásait összehasonlítani. Meglepő volt számomra, hogy a két tojó tojásai között milyen nagy különbség volt. Míg az én tojó tojásai nagyok és agyagsárgák voltak, addig a kolléga tojójának a tojásai sokkal kisebbek és zöldes árnyalatúak voltak.

Alig bírtam kivárni a költés végét. Május 27-én a tojások meg voltak törve, és május 29-én minden fióka ki is kelt. A tojó már a reggeli órákban elhagyta a fészket, hogy egyen és igyon. A tojó távollétét rögtön kihasználtam és egy kis vödörrel a kezemben a fészkekhez mentem, ahol 6 eleven fiókát találtam.

Az előző év rossz tapasztalata alapján úgy döntöttem, hogy a fiókákat mesterségesen (a tojó nélkül) nevelem fel azért, hogy a veszteségeket elkerüljem. Így aztán a fiókákat egy 1x1 m-es nevelőboksza helyeztem el, amelyben kerámia infralámpaát használtam hőforrásként, a láda aljzata pedig sűrű rács volt. Lapos tálkákban kínáltam nekik vizet és eleséget. A lapos tálkákat 1x1 cm-es ráccsal borítottam be azért, hogy ne ázzanak el. (A szülők nélkül felnövő kistrécék pihetolla mesterséges körülmények között elázik, mivel a szülők tollazatáról nem kapják meg a szükséges faggyút ahhoz, hogy pihetollazatuk vízhatlan legyen.) Az első napokban túlnyomórészt Lundi Micro úszótápot és enyhén nedvesített granulált indító kacsatápot adtam nekik. A későbbiek folyamán továbbra is kapták az úszótápot, a nevelő granulált tápot viszont már szárazon kínáltam nekik.

A legnagyobb odafigyelésem ellenére is az egyik fióka az ötödik napon váratlanul elpusztult. A megmaradó 5 viszont szépen fejlődött. Már a második hét vége környékén elvégezhetjük a kistrécék gyűrűzését 9 mm-es zárt lábgyűrűvel. A bukórécék kicsinyeinek ugyanis sokkal erőteljesebben növekszik a lábuk, így míg az úszórécék kicsinyeit elegendő a harmadik-negyedik héten gyűrűzni, addig a bukórécéknél korábban kell elvégezni a gyűrűzést.

A negyedik héten az 5 fiókát egy nagyobb kinti volierben helyeztem el. Itt kb. csak 2 hetet töltöttek, majd azután mehetek az öreg madarak nagy röpdéjébe. Mivel a tavaim erre az időre már jócskán be voltak népesítve fiatal madarakkal, valamint az tenyészmadarak száma sem volt kevés, egy kicsit tartottam attól, hogy a mesterségesen felnevelt maori fiókákat az ottlakók piszkálni fogják és elnyomják. De szerencsére nem történt semmi rossz. A fiatalokat a többiek jól fogadták. Elővigyázatosságból több helyen is kínáltam a takarmányt nekik azért, hogy a kezdetben félénk fiatalok a eleséget könnyebben megtalálhassák.

Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a fiatalok felnevelésének idején nagy mennyiségben tudtam gyűjteni békalencsét. Elég fáradságos munka a mindig friss békalencse begyűjtése, de megéri! Tulajdonképpen sohasem tudok olyan sokat gyűjteni, ami elég lenne. Ez a kedvenc csemegéjük és egyben természetes táplálékuk is. A békalencsét a maori bukórécék is mohón fogyasztották. Talán pont ennek volt köszönhető, hogy a tenyésztőjóm június 11-én ismét elkezdett tojni. Ezúttal is ugyanazt a fészkelőhelyet választotta és június 17-én már 6 tojásan kotlott. Ebből a fészekből 5 fióka kelt ki, melyek – ismét mesterségesen – veszteségmentesen felnőttek. Tehát ebben az évben 2 fészekalj 12 tojásából 11 fióka kelt ki, melyből 10 db szépen, és őszintén szólva egész könnyen felnőtt. A 10 fiatalból 7 pompás gácsér és 3 gyönyörű tojó lett.

Minden víziszárnyas-kedvelőnek csak ajánlani tudom ezt a ritka, hálás, szeretetre méltó récefajt. Minden jó tulajdonságot megtestesít, amit csak egy (dísz)récétől el lehet várni: igénytelen, életerős, békés, télálló és könnyen tenyészthető. Több figyelmet érdemelne azért, hogy ez a fogságban még mindig elég ritka récefaj a jövő víziszárnyas-kedvelőinek is egészségesen és kellő számban fennmaradjon. Ki tudja – mint annyi más madárkertjeinkben tartott faj esetében –, hogy mikor juthatunk vérfrissítésekhez a szabad természetből vagy Európán kívüli vérvonalak tenyésztett egyedeihez. Ezért az emberi oltalomban meglévő állománnyal gondosan kell bánnunk és tenyésztetni őket ahhoz, hogy még sokáig örömeinket lelhessük bennük.

Nemes Imre

A Siroki díj (vándorserleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pálinkás György
2013 Maróti Béla
2014 Paraszka János
2015 Lipták József
2016 Kerek László
2017 Kertész Dezső
2018 Gergács Imre
2019 Fülöp János